
DOI: 10.5281/zenodo.1492125

УДК 354: 378.11

Грень Л. М., к.пед.н., доц., ННБЦ НУЦЗУ, м. Харків

Gren L., candidate of pedagogic sciences, leading scientific worker at Science Department on problems of state security at Training-scientific-production Centre at National University of Civil Defense of Ukraine, Kharkiv

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВ-
ЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ)
ОСВІТИ: ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА**

**NORMATIVE-LEGAL MECHANISM OF STATE MANAGEMENT OF
VOCATIONAL (VOATION-AND-TECHNICAL) EDUCATION'S
DEVELOPMENT: HISTORICAL RETROSPECTIVE**

У статті наведено періодизацію розвитку професійної (професійно-

технічної) освіти в Україні, визначено особливості використання інструментарію державного управління на кожному з етапів її розвитку; розглянуто потенціали нормативно-правового механізму державного управління у формуванні сучасної системи професійної (професійно-технічної) освіти незалежної України.

Ключові слова: *державне управління, механізми державного управління, потенціали нормативно-правового механізму, етапи розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти.*

The article contains periodization of vocational (vocation-and-technical) education's development in Ukraine, there are determined peculiarities of applying state management instruments on each stage in its development; potential of normative-legal mechanism of state management in respect of forming a modern system of vocational (vocation-and-technical) education of independent Ukraine is viewed.

Keywords: *state management, state management mechanisms, normative-legal mechanism's potential, stages in development of vocational (vocation-and-technical) education system.*

Постановка проблеми. Нещодавно прийнята Резолюція «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року» (25.09.2015) [12] формулює глобальні цілі розвитку суспільства. Серед сімнадцяти цілей, визначених авторами резолюції, четверте місце посідає ціль, яка пов'язана із забезпеченням якості освіти. На переконання підписантів Резолюції, якісна освіта «є одним з найпотужніших і перевірених засобів сталого розвитку. Ця мета гарантує отримання безкоштовної початкової та середньої освіти всіма дітьми та молоддю до 2030 року. Вона також спрямована на забезпечення рівноправного доступу до недорогого професійного навчання, ліквідації гендерних і матеріальних розбіжностей і забезпечення загального доступу до якісної вищої освіти» [13].

У контексті змісту вище наведеного документу Уряд України визначив Стратегічні Цілі Сталого Розвитку (ЦСР) з прийняттям до уваги специфіки національного розвитку, формулювання яких інституціоналізовано у програмному документі «Цілі Сталого Розвитку: Україна» [13]. Відповідно до змісту п. 4 цього документу, якість освіти подається через призму її доступності. Найбільш такою, що відповідає цим вимогам, на нашу думку, є середня і професійна (професійно-технічна) освіта. Адже майже кожна людина має можливість її отримання без будь-яких перешкод (відсутність оплати, відсутність вступних іспитів тощо).

Кожен з цих напрямів, з огляду на складність і багатогранність свого прояву, заслуговує на окремий розгляд в організації наукових досліджень. Приймаючи до уваги обраний нами предмет наукового пошуку, вважаємо за можливість зосередити свою увагу на розгляді питань державного управління розвитком професійної (професійно-технічної) освіти, а саме тих з них, які пов'язані з місцем та роллю об'єктів державного управління на кожному з іс-

торичних етапів її розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика державного управління розвитком професійної (професійно-технічної) освіти постійно перебуває у межах кола наукової уваги дослідників, а також представників органів державної влади. У цьому контексті слід звернути увагу на нещодавно запропонований фахівцями Міністерства освіти і науки України до громадського обговорення Проект Закону «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [14]. Саме цей нормативно-правовий документ, на думку авторів Законопроекту, повинен регулювати статус професійної (професійно-технічної) освіти, а також визначити напрями її розвитку.

Серед ключових питань, які повинні бути врегульовані з прийняттям нового Закону «Про професійну (професійно-технічну) освіту», головне місце належить новій якості освіти, професійній реалізації учнів, орієнтованої на потреби роботодавців, впорядкуванню принципів управління, зміна яких відбулась у межах децентралізації. Розгляд зазначених у Проекті Закону «Про професійну (професійно-технічну) освіту» концептуальних засад розбудови усієї системи підготовки фахівців, інтегрування освітніх і професійних потреб учнів із ринком праці, унормування децентралізаційних процесів в системі професійної (професійно-технічної) освіти не уявляється можливим без розуміння традицій професійної (професійно-технічної) освіти на кожному з етапів її розвитку.

Механізми державного управління розвитком освіти традиційно є предметом наукового пошуку вітчизняних та зарубіжних вчених. Відповідна проблематика знайшла своє відображення у роботах А. Вербицької [1], В. Гусарова [4], С. Домбровської [5], М. Дудки [6], В. Мороза [8], С. Мороз [9], Л. Паращенко [11] та інших вчених. Механізмам реалізації державної політики в галузі вищої й професійної (професійно-технічної) освіти були присвячені дисертаційні дослідження В. Грабовського, З. Долі, О. Жабенка, Л. Коробко, П. Кухарчука, С. Майбороди, О. Поступної, В. Ростовської, Н. Савченко, а також наукові доробки інших вчених.

Найбільш популярними серед зарубіжних вчених за відповідним напрямом є роботи Вудро Вільсона, Нельсона Б. Генрі, Дена Х. Купера, Іжгара Оплатка, Вільяма К. Ревіса, Дональда Д. Уйльовера, Кларенса А. Фунта.

Окремі питання прояву проблематики державного управління розвитком професійної (професійно-технічної) освіти були нами розглянуті у межах наших попередніх публікацій [2, 3].

Про актуальність тематики змісту та практики використання механізмів державного управління освітою свідчать чисельні науково-комунікативні заходи. Найбільш цікавим у контексті порушеної нами проблематики є регіональна науково-практична конференція для представників ЗВО I-II рівнів акредитації «Система забезпечення якості освіти», проведена 26.04.2018 року на базі Економіко-правничого коледжу Запорізького національного університету (ЕПК ЗНУ). На пленарному засіданні відповід-

ного науково-комунікативного заходу було звернено увагу на значущість механізмів державного управління у забезпеченні основних принципів якості професійної (професійно-технічної) освіти.

Постановка завдання. З'ясувати особливості державного управління розвитком професійної (професійно-технічної) освіти у межах основних етапів її темпоральних викликів.

Виклад основного матеріалу. Переважна більшість вчених, предметом наукової уваги яких є обґрунтування теоретико-методологічних підходів до розвитку державно-управлінської науки, звертає увагу на необхідність використання комплексного механізму державного управління. Комплексний механізм державного управління складається з економічного, мотиваційного, організаційного, політичного, нормативно-правового, інформаційного компонентів. Кожен з цих компонентів у контексті порушеної нами проблематики не лише може, а й повинен розглядатись через призму історичної ретроспективи функціонування та розвитку визначеного дослідником предмету наукового пошуку.

Феномен професійної (професійно-технічної) освіти, не дивлячись на сталі традиції своєї актуалізації у країнах Заходу, у межах вітчизняного інституціонального простору має порівняно обмежену історію свого позиціонування. Найбільш вдалою, в контексті предмету нашого наукового пошуку щодо періодизації становлення і розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, є думка І. Лікарчука. Вчений обґрунтував шість її основних етапів: 1-ий етап – з 1888 р. до 1920 р. ; 2-ий етап – 1920-1929 рр.; 3-ій етап – 1929-1940 рр.; 4-ий етап – 1940-1959 рр.; 5-ий етап – 1959-1991 рр.; 6-ий етап – від 24 серпня 1991 р. [7].

У цілому ми погоджуємося із запропонованою класифікацією, але з огляду на сучасний стан розгляду системи професійної (професійно-технічної) освіти, вона може бути доповнена сьомим етапом. На нашу думку, його початок може бути пов'язаний із часом прийняття Концепції Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011– 2015 роки [15], він триває до сьогодні.

На думку Н.Ничкало, сучасний період розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти має трансформаційний характер. Разом з тим, Н.Ничкало не виокремлює наявності сьомого етапу, а звертає увагу на діалектику розвитку шостого етапу у контексті трансформаційних перетворень, а саме: передбачає здійснення не тільки перетворень з вдосконалення вигляду і форми об'єкту, а й потребує суттєвих змін його істотних властивостей [10, с.4-5]. Кожен з вище наведених етапів розвитку професійної (професійно-технічної) освіти може бути розглянутий через призму нормативно-правових документів, які регламентували її інституціоналізацію.

У контексті 1-го етапу (1888-1920 рр.) запропонованої нами періодизації, слід звернути увагу на зміст прийнятого у 1888 році Закону «Основні положення про промислові училища», прийняття якого закріплювало норми

щодо визначення професійної (професійно-технічної) освіти на законодавчому рівні і класифікацію промислових училищ (три типи промислових училищ: середні технічні училища для підготовки помічників інженерів; нижчі технічні училища, що готують керівників, які організовують діяльність робітників (майстрів); ремісничі училища для підготовки кваліфікованих робітників). Основні нормативно-правові акти, що регламентували створення, організацію та діяльність системи професійної освіти: «Штати промислових училищ» (1889 р.), закони «Про школи ремісничих учнів» (1893 р.), «Про нижчі ремісничі школи» (1895 р.), «Про сільські ремісничі учбові майстерні» (1897 р). Отже, на першому етапі інституціоналізації професійної (професійно-технічної) освіти було закладено та визначено принципи її розвитку.

Зміст нормативно-правових актів, які було прийнято у межах 2-го етапу (1920-1929 рр.) було спрямовано на уніфікацію систем професійної (професійно-технічної) освіти Росії й України. Адже на той час вони мали певні розбіжності. В цьому контексті заслуговує на увагу: Декрет Раднаркому від 9 листопада 1917 року «Про затвердження Державної комісії і Народного комісаріату з профосвіти» (визначено основні засади організації професійно-технічної освіти); Декрет Раднаркому від 20 червня 1919 року «Про заходи щодо поширення професійно-технічних знань» (популяризація професійної (професійно-технічної) освіти серед населення); Декрет Тимчасового Робіничо-Селянського Уряду 1919 року «Про підпорядкування навчальних закладів всіх рівнів (у тому числі і професійно-технічного профілю) Відділу Освіти» (вдосконалення системи та структури управління професійної (професійно-технічної) освіти); Декрет Раднаркому від 29 липня 1920 року «Про учбову професійно-технічну повинність» (запровадження обов'язкової до використання системи навчання робітничих кадрів); постанова ЦК ВКП(б) від 11 березня 1926 року «Про підготовку і навчання робочої сили»; постанова ЦВК і РНК СРСР 1929 року «Про встановлення єдиної системи індустріально-технічної освіти» (уніфікація закладів індустріально-технічної освіти); спеціальний закон Раднаркому УРСР (травень 1926 р.) «Про школу фабрично-заводського учнівства» (регламентування створення шкіл фабрично-заводського учнівства (ФЗУ) для підготовки кваліфікованих робітників). Отже, на другому етапі відбулося корегування напрямів та змісту розвитку професійної (професійно-технічної) освіти.

Початок 3-го етапу розвитку професійної (професійно-технічної) освіти, зазвичай, пов'язують з прийняттям Постанови РНК СРСР від 30 березня 1929 р. «Про школи фабрично-заводського учнівства» (ЗЗ СРСР, 1929, № 24, ст. 212). Відповідно до норм цього документу, всі школи фабрично-заводського учнівства, які розташовані на території України, підпорядковувались ВРНГ УРСР (господарським наркоматам). Отже, на третьому етапі набуває остаточного оформлення структура професійної (професійно-технічної) освіти.

За дослідженнями фахівців, остаточного оформлення система професійної (професійно-технічної) освіти, відповідно до сучасного розуміння змісту

цього феномену, набула у межах 4-го етапу (1940-1959 рр.). норми Указу Президії ВР СРСР від 2 жовтня 1940 р. № 37 закріплювали формування системи трудових резервів, в якості елементів до якої увійшли ФЗУ. Крім того, нормами цього документу інституціоналізуються види навчання професійної (професійно-технічної) освіти (денне, вечірнє, заочне). Отже, у межах четвертого етапу система професійної (професійно-технічної) освіти набула свого найбільшого розвитку. На нашу думку, саме цей етап, в контексті змісту нормативно-правового механізму державного управління, є найбільш значущим та таким, що суттєво вплинув на подальший розвиток системи професійної (професійно-технічної) освіти.

На 5-ому етапі (1959-1991 рр.), відповідно до норм Закону СРСР від 24 грудня 1958 р. «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про подальший розвиток системи народної освіти СРСР», відбувається затвердження єдиного типу закладів освіти – середніх профтехучилищ. Також заслуговують на увагу: «Положення про Головне управління професійно-технічної освіти при Раді Міністрів УРСР», затверджене Радою Міністрів УРСР 7 липня 1960 р.; Указ Президії ВР УРСР від 6 березня 1966 р. «Про реорганізацію Головного управління професійно-технічної освіти в Державний комітет Ради Міністрів УРСР з професійно-технічної освіти»; Постанова ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР від 3 квітня 1969 р. «Про заходи з подальшого поліпшення підготовки кваліфікованих робітників у навчальних закладах системи професійно-технічної освіти». Отже, цей етап характеризується наданням переваги суб'єктам державного управління інструментарію інформаційно-комунікативного механізму (підвищення престижу робітничих професій); достатньо потужним розвитком економіки країни та її трудових ресурсів.

Ефективність використання суб'єктами державного управління механізму впливу на професійну (професійно-технічну) освіту може бути розглянутим через призму критерію кількості отримавших професійну (професійно-технічну) освіту осіб.

У таблиці 1 наведено дані про випуск фахівців середніми спеціальними навчальними закладами у 1940-1985 роках. У контексті змісту таблиці 1 можемо стверджувати, що у межах п'ятого етапу відбулось відчутне зростання кількості осіб, які отримали професійну (професійно-технічну) освіту.

Пошуками власного шляху розбудови системи професійно-технічної освіти відзначено 6 етап (1991 – 2010 рр.), а саме: прийняттям спільної Постанови Міністерства народної освіти УРСР, Міністерства праці УРСР та Президії Академії наук УРСР № 7/52/59, яка затвердила «Концепцію професійно-технічної освіти України». Норми Концепції затвердили стратегічні напрями її розвитку. На неабияку увагу у межах 6-го етапу заслуговує Закон України «Про професійно-технічну освіту» від 10.02.1998 р. № 3/98-ВР, який вважається першим з фахових нормативно-правових актів відповідного змістовного спрямування. Законом було передбачено: створення професійно-технічних навчальних закладів нового типу (професійних ліцеїв, вищих про-

фесійних училищ, агрофірм, центрів професійно-технічної освіти), адаптацію системи професійно-технічної освіти до ринкової економіки.

Таблиця 1

Випуск фахівців середніми спеціальними навчальними закладами

Період	Разом випущено (тис.чол.)	За видами навчання			Чисельність спеціалістів із середньою спец.освітою., зайнятих у народному господарстві (млн.чол.)	Чисельність зайнятого населення (роб., сл., колг.) (млн.чол.)	Доля спеціалістів середньої ланки у загальній чисельності зайнятого населення (у %)
		Денне	Вечірнє	Заочне			
1940	236,8	205,3	2,5	29,0	1,5	62,9	2,3
1960	483,5	348,1	57,9	77,5	5,2	83,8	6,2
1970	1033,3	602,7	161,5	269,1	10,0	106,8	9,4
1975	1157,0	752,2	125,4	279,4	13,3	117,2	11,3
1980	1274,7	834,1	113,4	327,2	16,5	125,6	13,1
1985	1246,6	801,8	96,4	348,4	19,1	130,3	14,6

Отже, у межах 6-го етапу відбулось остаточне закріплення нормативно-правових норм щодо регламентування порядку функціонування системи професійної (професійно-технічної) освіти, а також закріплено вектори її розвитку. Саме цей етап, у межах новітньої історії України, слід розглядати на рівні фундаментального для розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти.

Початок 7-го етапу зазвичай пов'язують із прийняттям Кабінетом Міністрів України «Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011 – 2015 роки» від 13 квітня 2011 р. № 495. Відповідною Програмою передбачено: створення умов для здобуття професійно-технічної освіти належної якості; удосконалення механізму управління професійно-технічною освітою та її фінансового забезпечення; збалансування ринку праці та ринку освітніх послуг; оновлення нормативно-правової бази професійно-технічної освіти.

Крім того, у межах 7-го етапу на окрему увагу заслуговує нещодавно запропонований до громадського обговорення Проект Закону «Про професійну (професійно-технічну) освіту» України від 20 вересня 2018 р., у межах якого законодавець визначає: мету реформування системи професійної (професійно-технічної) освіти, унормування децентралізаційних процесів в системі професійної (професійно-технічної) освіти.

Незакінченість процесу інституціонального оформлення нормативно-правових актів щодо розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти на сучасному етапі свідчить про той факт, що 7-ий етап триває.

У таблиці 2 ми наводимо перелік актуальних на цей час нормативно-правових документів, зміст яких регламентує функціонування та розвиток системи професійної (професійно-технічної) освіти.

Таблиця 2

Нормативно-правова база професійної (професійно-технічної) освіти України (квітень 2011 р. – вересень 2018 р.)

№ з/п	Закони, постанови, накази, розпорядження
1.	Закон України від 2017, № 38-39 -ВР «Про освіту».
2.	Закон України від 10.02.1998 р. № 3/98-ВР «Про професійно-технічну освіту».
3.	«Державна цільова програма розвитку професійно-технічної освіти на 2011 – 2015 роки» від 07.06.2011 № 541.
4.	Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій».
5.	Наказ МОНамолодьспорт від 30.12.2011 № 1593 «Про систему рейтингового оцінювання діяльності професійно-технічних навчальних закладів у 2011/2012 навчальному році».
6.	Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2013 р. № 306 «Про затвердження Порядку формування державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів».
7.	Наказ МОН України від 22.07.2011 р. № 862 «Про затвердження Типової базисної структури навчальних планів для здійснення професійно-технічного навчання, перепідготовки або підвищення кваліфікації за робітничими професіями».
8.	Наказ МОН України від 14.05.2013 р. № 499 «Про затвердження Типових правил прийому до професійно-технічних навчальних закладів України», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 29 травня 2013 р. за № 823/23355.
9.	Постанова Кабінету Міністрів України від 31.05.2017 р. № 373 «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження професійних стандартів».
10.	Постанова Кабінету Міністрів України від 31.05.2017 р. № 373 «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження професійних стандартів».
11.	Постанова Кабінету Міністрів України від 06.07.2016 р. № 408 «Про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів у 2016 році».
12.	Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 р. № 818 «Про затвердження переліку професій загальнодержавного значення, підготовка за якими здійснюється за кошти державного бюджету».
13.	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 1077-р «Про затвердження плану заходів із впровадження Національної рамки кваліфікацій на 2016-2020 роки».

14.	Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 р. № 505 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підготовки кадрів у професійно-технічних навчальних закладах за професіями загальнодержавного значення»
15.	Проект Закону від 20 вересня 2018, № «Про професійну (професійно-технічну) освіту» України

Висновки. Характеристика етапів розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти щодо переваги тих чи інших механізмів державного управління, може бути подана через призму таких узагальнень.

Перший етап – становлення перших моделей формування системи професійної (професійно-технічної) освіти в контексті особливостей розвитку економічної системи та існуючих інституціональних умов (переважає використання інструментарію економічного та нормативно-правового механізмів державного управління);

Другий етап – докорінна зміна інституціонального простору, яка обумовлює розвиток професійної (професійно-технічної) освіти. На нашу думку, у межах цього етапу серед методів державно-управлінського впливу суб'єктів владних відносин на систему професійної (професійно-технічної) освіти домінує інструментарій нормативно-правового та адміністративного механізмів державного управління професійною (професійно-технічною) освітою.

Третій етап – динамічний розвиток формування системи професійної (професійно-технічної) освіти (створення мережі навчальних закладів трудових резервів), структури управління професійною (професійно-технічною) освітою, формування інфраструктури професійної (професійно-технічної) освіти тощо (переважає використання інструментарію адміністративного та мотиваційного механізмів державного управління);

Четвертий етап – поновлення навчальних закладів системи Державних трудових резервів (переважає використання інструментарію адміністративного механізму державного управління);

П'ятий етап – прийняття «Закону про народну освіту» (правове визнання нових навчальних закладів – середніх професійно-технічних училищ, що що надавали тим, хто вчиться, середню освіту і робочу професію) (переважає використання інструментарію нормативно-правового механізму державного управління).

Шостий етап – пошуки власного шляху розбудови системи професійно-технічної освіти (переважає використання інструментарію нормативно-правового механізму державного управління);

Сьомий етап – переважає використання інструментарію нормативно-правового, мотиваційного й економічного механізмів державного управління.

Безумовно, вище наведені узагальнення не вирішують питання розкриття змісту та практики використання методів нормативно-правового меха-

нізму розвитком системи професійної (професійно-технічної) освіти, а отже, можуть бути доповнені у межах інших напрямів наукових пошуків. Серед перспективних напрямів щодо розгляду порушеної вище проблематики найбільш перспективними, на нашу думку, є використання зарубіжного досвіду розвитком системи професійної (професійно-технічної) освіти з урахуванням національної специфіки.

Список використаних джерел:

1. Вербицька А. Інтеграція вищої освіти України в європейський освітньо-науковий простір : монографія. – Чернівці, 2017. – 212 с.
2. Грень Л.М. Проблематика розвитку професійно-технічної освіти України: державно-управлінський аспект / Л.М. Грень // Вісник Національного університету цивільного захисту України, 2017. – Вип. 2 (7). – (Серія «Державне управління»), С. 250 – 261.
3. Грень Л. М. Державне управління професійно-технічною освітою: змістова та тематична спрямованість наукових досліджень / Л.М. Грень // Вісник Національного університету цивільного захисту України, 2018. – Вип. 1 (8). – (Серія «Державне управління»), С. 285-297.
4. Гусаров В.И. Государственно-общественное образование: монография / В.И. Гусаров. – Самара: НТЦ, 2006. – 419 с.
5. Домбровська С.М. Державне управління вищою освітою в умовах трансформаційних змін : монографія / С.М. Домбровська. – Х. : Вид-во «Оберіг», 2009. – 176 с.
6. Дудка М. Вища школа України: стратегія управління і проблеми реформування: монографія / М. Дудка. – Харків : Основа, 2002. – 272 с.
7. Лікарчук, І. Л. Управління системами підготовки кваліфікованих робітників в Україні: педагогічний аспект (1888-1998 роки) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Лікарчук Ігор Леонідович; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – Київ, 1999. – 38 с.
8. Мороз М.В. Мотиваційний механізм стимулювання трудового потенціалу України: державно-управлінський аспект : монографія / В. М. Мороз. – Харків : Вид-во «С. А. М.», 2012. – 408 с.
9. Мороз С.А. Механізми державного управління розвитком трудового потенціалу розвитком вищих навчальних закладів України: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Мороз Світлана Анатоліївна; Національний університет цивільного захисту України. – Харків, 2017. – 26 с.
10. Ничкало Н.Г. Трансформація професійно-технічної освіти України / Н.Г. Ничкало. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 200 с.
11. Паращенко Л.І. Державне управління розвитком загальної середньої освіти в Україні: методології, стратегії, механізми : монографія / Л. І. Паращенко. – К. : Видавництво Майстер книг, 2011. – 536 с.
12. The 2030 Agenda for Sustainable Development - UNDP in Ukraine. – URL: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development->

report/the-2030-agenda-for-sustainable-development.html.

13. Sustainable Development UK | Search Sustainable Development UK. – URL: <http://un.org.ua/ua/publikatsii-ta-zvity/un-in-ukraine-publications/4203-2017-natsionalna-dopovid-tsili-staloho-rozvytku-ukraina-iaka-vyznachaie-bazovi-pokaznyky-dlia-dosiahnennia-tsilei-staloho-rozvytku-tssr>.

14. МОН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/yakoyu-maye-buti-profosvita-v-ukrayini-mon-rozmistilo-dlya-gromadskogo-obgovorennia-proekt-zakonu-pro-profesijnu-profesijno-tehnichnu-osvitu>.

15. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1723-р від 27.08.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1723-2010-%D1%80>.

16. Державна служба України з надзвичайних ситуацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Zakonodavchi-akti-ta-normativno-pravovi-dokumenti-z-pitan-profesiyno-tehnichnoyi-osviti.html>.

References:

1. Verbytska, A. *Integration of Ukraine's higher education into the European education and science space*. Chernihiv, 2017. Print.

2. Gren, L.M. "Problematics of Ukraine's vocation-and-technical training development: state management aspect." *Bulletin of National University of Civil Defense of Ukraine* 2 (7) (2017): 250 – 261. Print.

3. Gren, L.M. "State management of vocation-and-technical training: contents and topical directions in scientific research." *Bulletin of National University of Civil Defense of Ukraine* 1 (8) (2018): 285 – 297. Print.

4. Gussarov, V.I. *State-and-public education*. Samara, NTTs PH, 2006. Print.

5. Dombrovska, S.M. *State management of higher education under conditions of transformation changes*. Kharkiv: Oberig, 2009. Print.

6. Dudka, M. *Higher school of Ukraine: management strategy and problems of reforming*. Kharkiv: Osnova PH. Print.

7. Likarchuk, I.L. *Management of qualified workers' training systems in Ukraine: pedagogic aspect (1888 – 1998)*: dissertation thesis for doctorate degree in pedagogic sciences: specialty 13.00.04 "Theory and methods of vocational training Institute of pedagogy and psychology of vocational training at APN of Ukraine. Kyiv (1999): 38. Print.

8. Moroz, M.V. *Motivation mechanism of Ukraine's labor potential stimulation: state management aspect*. Kharkiv: S.A.M., 2012. Print.

9. Moroz, S.A. *Mechanisms of state management of labor potential development through development of higher education establishments of Ukraine*: dissertation thesis for the candidate of sciences degree in state management: specialty 25.00.02 "State management mechanisms". National University of Civil Defense of Ukraine. Kharkiv (2017): 26. Print.

10. Nychkalo, N.G. *Transformation of vocation-and-technical education in Ukraine*. K.: Pedagogic thought PH, 2008. Print.

11. Paraschenko, L.I. *State management of general secondary education's development in Ukraine: methodologies, strategies, mechanisms*. K.: Maisterknyg (Bookmaster), 2011. Print.

12. The 2030 Agenda for Sustainable Development - UNDP in Ukraine. Web. 05

Oct. 2018 <<http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/the-2030-agenda-for-sustainable-development.html>>.

13. Sustainable Development UK | Search Sustainable Development UK. Web. 05 Oct. 2018 <<http://un.org.ua/ua/publikatsii-ta-zvity/un-in-ukraine-publications/4203-2017-natsionalna-dopovid-tsili-staloho-rozvytku-ukraina-iaka-vyznachaie-bazovi-pokaznyky-dlia-dosiahnennia-tsilei-staloho-rozvytku-tssr>>.

14. Ministry of Education and Science of Ukraine. Web. 05 Oct. 2018 <<https://mon.gov.ua/ua/news/yakoyu-maye-buti-profosvita-v-ukrayini-mon-rozmistilo-dlya-gromadskogo-obgovorennia-proekt-zakonu-pro-profesijnu-profesijno-tehnichnu-osvitu>>.

15. Ukraine. Verhovna Rada of Ukraine. *Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine*. Web. 05 Oct. 2018 <<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1723-2010-%D1%80>>.

16. *State Service of Ukraine for Emergency Situations*. Web. 05 Oct. 2018 <<http://www.dsns.gov.ua/ua/Zakonodavchi-akti-ta-normativno-pravovi-dokumenti-z-pitan-profesiyno-tehnichnoyi-osviti.html>>.
